

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Nona. An omne agens repatiatur in agendo?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

requisita, quæ si non adesset, agens ulterius suam actionem protenderet, ex eo; Quia videmus, quod obstaculum est tertius densiusque, eò fieri majorem reflexionem, cum tamen densitas, opacitas, & tertitas non sint rationes agendi.

Secunda pars Conclusionis eadem etiam ratione probatur: Quia quæ alia causa sit illius intensificationis, non apparet.

IV.

Pars remota in casu reflexionis est propinqua.

Dices: Agens naturale in parte propinquire & magis applicata producit effectum intensiorem; Unde commune illud: Agentia naturalia in Sphæra illa agunt uniformiter difformiter. Ergo intensior illa qualitas per reflexionem directam, tanquam à causa esse non potest ab agente, quod directè eandem produxit qualitatem. Respondeo in eo casu partem remotiorem magis esse applicatam agenti, quam minus remotam, quia applicata est illi, tam per actionem rectam, quam per reflexam operanti cum tamen minus remota solum applicata sit illi ut operanti per operationem directam, fieri autem potest, ut prior applicatio melior sit, & consequenter effectus, qui consequitur ad illam, magis intensus: Quare, licet omne agens, & alterans naturale actione directâ uniformiter difformiter agat in partes passivi, eandem virtutem receptivam & dispositiones habentes, quia semper partes passivi minus & minus sunt applicatæ agenti, in actione tamen reflexa Locum non habet, propter rationem dictam.

Dixi verò, in partes eandem virtutem receptivam & dispositiones habentes, quia si non sit uniformitas in virtute receptiva & dispositionibus omnium partium passivi ut verbi gratiâ, si in parte remotiori sit minor resistentia quam in viciniore, &c. fieri poterit, ut in parte remotiori intensior producat qualitas, quam viciniore.

V.

Quomodo plus requiritur ad intendendam quam ad producendam directè qualitatem.

Dices secundò: Plus requiritur ad intendendam aliam qualitatem, quam ad producendam aliam similem, vel remissiorem in alio subjecto: Ergo si agens actione directâ produxit in medio calorem, verbi gratiâ ut tres, non poterit per reflexionem intendere: Probatur consequentiâ; Quia ex adventu obstaculi non augetur virtus agentis intrinsicè: ergo. Respondeo: Distinguo antecedens. Plus requiritur virtutis ad intendendam qualitatem reflexè, quam ad aliam similem producendam: nego: Ad intendendam actione directâ: Concedo antecedens, & nego consequentiam. Non est ergo opus, ut ad intensificationem reflexam augeatur virtus agentis, sicut requiritur ad intendendum directè, quia intensio reflexa fit per eandem omnino actionem, per quam fieret extensio qualitatis directæ, & quia agens propter obstaculum impeditur, ut exerceat suam actionem extensivè, reflectit eam, & sic intendit qualitatem mediam.

VI.

Spatium per quod fit reflexio nequit esse tantum quantum est directum.

Quæres: Utrum spatium, per quod reflectitur qualitas versus agens, tantum esse possit, quantum est illud, per quod, si nullum esset obstaculum directè, diffunderetur.

Respondeo negativè, & patet responsio in Lumine, quod sive directè, sive obliquè reflectatur, non reflectitur nisi ad breve spatium, quod tamen remotò obstaculo ad maximum spatium produceretur; Reflexio enim Lucis à Sole dimanantis vix mediam aëris regionem attingit, quæ tamen, si non obfisteret terra, usque ad Cœlum Lunæ produceretur in directum: Unde Luna, cum inter ipsam, & Solem terra non interponitur illuminatur à Sole, cum interponitur, non illuminatur. In speculis etiam non directè, nec obliquè ad tantam distantiam species reflectitur, ad quantam produceretur, si speculum objectum non impediret actionem directam objecti speciem emittentis. Quæ etiam de causa ad majorem distantiam alius videre nos potest, quam ipsi nos in speculo possumus. Ratio autem alia reddi non potest, nisi, quia talis modus agendi naturalis est naturalibus agentibus.

QUÆSTIO IX.

An omne agens repatiatur in agendo?

Notandum: Reactionem esse actionem reciprocâ, quatenus dum agens agit in passivum, passivum ipsum in agens revertitur reagendo (sicut repassio est reciproca passio) in qua actione mutua illud dicitur agens, quod est fortius; Patiens verò, quod est debilius, cum hoc tamen fiat, quod patiens reagat aliquid in fortius, quâ ratione patiens dicitur reagens, & ejus actio dicitur reactio, agens verò dicitur repatiens, & passio ipsius appellatur repassio, quia tamen actio agentis fortioris est victoriosa, hinc illa dicitur absolute actio, & quia actio passivi est minus fortis, & sine victoria, dicitur reactio; Passio agentis dicitur repassio; Passio debiliore, seu passivi dicitur absolute passio, quia vincitur, non vincit; Hinc ut inter aliqua detur reactio, debent communicare in materia, ut docet Aristoteles 1. Gen. 13. spirituale enim non potest pati corporali, non tamen sequitur semper, ut ambo habeant potentias activas contrarias, secundum quas mutuo in se reagant, ut clarè deducitur ex Scoto 4. d. 44. q. 2. infra D. dicit enim calorem naturalem ex continua actione in cibum debilitari, & tamen clarum est, alimentum nihil in calorem naturalem producere, sed solum, ut in substantiam alii convertatur, resistere, quam tamen resistentiam Scotus appellat reactionem, cum per illam debilitetur calor naturalis resistat cujuscunque agentis aliquid; passio resistentem recipientis; Dicit itaque Scotus in 2. d. 1. q. 4. H. corruptionem ab intrinsicè dupliciter contingere, vel per contrarias qualitates in una parte Organica existentes, agentes in qualitates alterius partis, eas alterando; Secundo ex actione continua caloris naturalis in alimentum, quod solum calori resistit, unde etiam Adam habuisset posse mori, etiam nullo extrinsecè humido radicali ex continua actione caloris naturalis. Itaque repassio, & reactio inter solas qualitates contrarias non solum fit, verum etiam inter formas agentem, & resistentem, & tunc dicitur

fitur agens repatiens non positive, quasi quod aliquid in se recipiat, sed negative pro quanto detinetur, ne ita citò & expedite, vel ita intense formam inducat, quam intendit inducere. Hoc notato

Dico I. Inter qualitates contrarias activas vere datur reactio. Ita Aristoteles 1. Gen. t. 53.

Probatur primò, multis experientis; quia aqua frigida calidam superinfusa illam refrigerat & se calefacit, unde tota aqua evadit tepida, quod non provenit, nisi ex mutua reactione caliditatis in frigiditatem: ferrum calidum injectum in aquam frigidam frigit etiam secundum partes solidas & aqua calefit: Manus calida tangens frigidam illam calefacit, & ab illa refrigeratur.

Probatur secundò Ratione:

Quodcumque agens, passum debite approximatum habens, naturaliter in illud agit, sed quando contraria, puta calidum & frigidum, sunt simul approximata, quodlibet illorum respectu alterius se habet vel ut agens, vel ut patiens, vel ut repatiens & quodlibet illorum est activum; ergo quodlibet illorum in aliud agit vel reagit. Deinde: quælibet res, quantum est ex se, intendit se conservare, consequenter corruptenti, quantum potest, resistit & in illud reagit, virtutem ipsius debilitando & impediendo. Denique qua non posset aliter fieri mixtio, in mixtione etenim elementa inter se attemperari debent secundum qualitates, quod fieri nequit, nisi ad invicem agant & patiantur.

Dices: Sequeretur, quod agens nunquam possit sibi assimilare passum, quia semper debilitaretur, & consequenter non posset reducere passum ad gradum, quem habebat, verbi gratia, frigidum ut octo, agendo in calidum ut sex, si tale calidum reagit in frigidum aliquid caloris producendo, talis enim productio non fit sine amissione alicujus gradus frigoris, illi gradui caloris impossibilis; ergo cum frigidum ut octo jam amiserit unum gradum frigiditatis, nunquam poterit producere frigidum ut octo, ne effectus in perfectione excedat causam. Respondeo cum Scoto 1. d. 17. q. 3. RR. SS. dist. Antecedens; agens univocum, concedo, & hoc frequenter necessarium est, propter varias operationes exercendas & generationes per miscibilium mixtionem: agens æquivocum, nego, quod sicut potest agere in simile secundum gradum, imò in perfectius, poterit etiam assimilare sibi passum: unde, quando aqua reducit se ad pristinam frigiditatem, productio frigoris in aqua est actio æquivoca, non univoca, quia provenit à forma substantiali ipsius aquæ, non à frigiditate in aqua existente, sicque cum fuerit repassa solum retardative & impeditivè, sublato impedimento omnino poterit sibi simile producere.

Riccardus Suiffet, qui à solertia arguendi per calculationes calculatoris nomen accepit, contra Conclusionem nostram opponit rationem, quæ quibusdam Philosophis insolubilis quodammodo videtur; scilicet: si daretur reactio secundum eandem contrarietatem, sequeretur, idem moveri motibus contrariis, quod implicat: ergo. Probatur sequela, sit ignis

F. Amandi Hermann Physica.

agens quantitatis palmaris calidus ut octo, & medietas illius sit intra spheram activitatis sui contrarii, verbi gratia aquæ, tunc aqua reagit in illam partem ignis intra suam spheram existentem, non agendo in aliam partem ignis aliquid in ipso producendo, tunc ignis movebitur motu frigoris, movebitur etiam motu ignis partis non repassæ, cum sit illi debite applicata, nihil enim est magis applicatum, quam pars continua suæ parti: ergo repassa pars movebitur motibus contrariis, scilicet frigiditatis & caliditatis. Respondeo negando sequelam: ad probationem dico, partem non repassam prius agere in aquam virtutem ipsius debilitando, & pro parte repassæ resistendo, quamvis sit proximior parti repassæ, nam quando agentia naturalia agunt circa idem subjectum in eodem impossibilia producendo, unum illorum habet primò impedire actionem productivam alterius, quam in passum propinquius sibi agat, ita postulante ordine naturali, ne impossibilia in idem inducantur; sic in proposito: pars ignis non repassæ primò impedit actionem aquæ in partem repassam, quam calorem suum inducat, quæ impedit partem repassam reducere ad pristinum gradum. Deinde: non videtur adhuc moveri simul motibus contrariis, quia frigiditatem prius debet aqua in partem repassam inducere, quam pars non repassæ agat in ipsam, cum in hanc partem non repassæ agere non possit, nisi prius inveniatur ipsam sibi dissimilem, quod fit per frigus introductum.

Instabis: Supponimus illa contraria æqualis esse activitatis, & partem ignis non repassam esse extra spheram activitatis ipsius aquæ, & aquam esse extra spheram activitatis partis non repassæ: ergo in aquam agere non poterit, poterit tamen in partem non repassam propter conjunctionem, ergo idem movebitur motibus contrariis. Respondeo; in tali casu partem ignis repassam agere solum in partem ignis repassam, non aliquid producendo in ipsa, propter datam rationem, sed pro illa pugnando, adjuvando & conservando, proinde aqua debet vincere, & resistantiam partis repassæ pugnantis pro se ipsa, & resistantiam partis non repassæ pugnantis & adjuvantis partem repassam, itaque indirectè resistit ipsi aquæ, licet sit extra suam spheram, propter quod non potest in illam directè agere vel resistere.

Dico 2. Non solum inter formas accidentales & contrarias datur vera reactio, sed etiam inter formas substantiales. Colligitur ex Scoto 4. d. 13. q. 3. d. & S. ubi dicit: Formam ignis resistere corruptenti gradum caloris, ab ipsa forma determinatum ad sui esse, cum ad corruptionem talis gradus sequatur corruptio ipsius formæ: ergo si talis forma resistit pro eo, quod requiritur ad suam conservationem, multò magis pugnabit pro se ipsa agendo, & resistendo corruptenti directè, veluti est alia forma substantialis sibi opposita, quamvis nihil sui producat in tali forma, cum una forma substantialis disparata naturaliter non possit existere cum alia.

Dices: Actio substantiæ est simpliciter perfectior, quam sit accidentis actio: ergo si forma substantialis reagit, nunquam posset ab actione accidentis vinci, sed &c. ergo.

M m m m Patet

Solvitur argumentum Calculatoris.

V

VI

Etiam inter formas substantiales datur vera reactio.

VII

II.

III.

IV.

Patet major, quia ipsa substantia est perfectior, quam sit accidens: ergo & actio. Respondeo neg. sequelam majoris; unde potest actio substantiae vinci ab intensiori actione accidentis: nam licet ad actionem cum victoria semper requiratur proportio majoris inaequalitatis, hoc tamen non est intelligendum de proportione majoris inaequalitatis secundum entitatem, sed secundum activitatem.

VIII.

Dices secundò: Si forma substantialis reageret in formam impossibilem sibi ita, quòd detur inter eas vera reactio & repas-

sio, certè deberet aliquid produci à forma substantiali reagenti in substantiali forma repassiva, mediante quo dicitur repassiva, cum implicet aliquid dici repassum, nihil prorsus in se recipiendo; sed hoc esse non potest, alioquin pro aliquo instanti formae substantiales essent simul: ergò. Respondeo disting. sequelam majoris, si inter illas daretur vera reactio & repassio positiva; concedo, quòd agens debeat aliquid in repassum producere; si daretur solum actio retardativa & impeditiva, nego sequelam majoris & consequentiam.

DISPUTATIO II. DE ELEMENTIS.

Duabus ductus rationibus hic de Elementis agendum statuitur, tum, quia ipsa sunt qualitates primarum, de quibus superius, subjecta; tum, quia ex Elementis omnia mixta componuntur, & alia corpora ex ipsis generantur, adeoque de generatione actus notitia praevia Elementorum necessaria omnino videtur. Itaque sit

QUAESTIO I.

Quid & quotuplex sit Elementum?

I.
Elementum
multipliciter
sumitur.

Elementum ex vi vocabuli generatim sumptum, omne illud significat, ex quo aliquid efficitur; proinde ejus nomen, Principis generationis, litteris, ex quibus oratio primò constituitur, & in quas ultimò resolvitur, & aliis similibus accommodari solet; in propria verò significatione accipitur pro aliquo corpore rationem specialem habente, quare potius appellatur Elementum, quam aliquid aliud; & in hac propria significatione definitur à Philosopho 3. Cael. t. 31. Elementum est illud corpus, in quod alia corpora dividuntur, quod inest potentia, aut actu, ipsumque est indivisibile; quare definitio communiter ab omnibus recipitur, quam etiam

II.
Quid sit elementum proprie dictum.

Dico I. bonam esse. Est contra Ariagam.

Probatum primò, ex Autoritate SS. Patrum Augustini lib. de quant. Anim. c. 1. ubi dicit: Si, cum quaeritur, ex quibus sit homo compositus, respondere possem, ex anima & corpore, de corpore si quaeras, ad illa Elementa quatuor recurrerem: lib. 8. Civit. cap. 5. Ex quatuor Elementis, Terra, Aqua, Aere, Igne corporali corporeus mundus compactus est: lib. 3. lib. arb. c. 5. Atque ex his quatuor Elementis alia innumerabiles nobis, numeratae autem Deo rerum species, formaeque variantur. Et, quòd omnia in ipsa resolvantur, clarè docet lib. 22. Civit. lib. 7. Gen. litt. cap. 17. & breviter in Pf. 62. ubi ait: Omnia in illa Elementa mundi eunt, unde primò venerunt, quando facti sumus. D. Bernardi Serm. 81. in Cant. Solvuntur pariter & dissolvuntur, tanquam non alligatae tantum, sed colligatae. Neg. enim simplex est quaeque harum (rerum sensibilium) sed ex pluribus constans, & propterea non redigitur in nihilum, sed desinit in partes, ut ad suum quodque recurrat principium, verbi gratia, aer ad aerem, ignis ad ignem & reliqua in hunc modum. Item tract. de Amore Dei c. 10. Unumquodque recurrit ad suum Elementum & tunc facta est plena dissolutio, cum horum omnium facta fuerit in locum suum restitutio. Ergò Elementum bene describitur, esse illud, in quod alia corpora resolvuntur.

Probatum secundò Ratione:

Quia absque superfluitate, vel defectu explicatur naturam Elementi, quod patet ex ejus declaratione. Dicitur: *illud Corpus*, ut excludatur materia & forma, ex quibus, licet corpus, tanquam ex partibus fiat, non sunt tamen ipsa corpora. Dicitur *in quod alia corpora* (intellige generabilia & corruptibilia) *dividuntur*, seu resolvuntur, via scilicet generationis & corruptionis, quatenus ex aliis corporibus, sive immediate, seu mediate sit Elementum; Additur *quod inest potentia aut actu*, tum, ut abstrahat Philosophus à difficultate, utrum virtualiter, vel formaliter Elementa continentur in mixtis, tum, ut fiat, licet unum Elementum ex alio fieri possit, tamen unum in aliud dividi non possit; quia unum in alio, nec actu, nec potentia, seu nec virtualiter, nec formaliter continetur, ad hoc autem, ut unum in aliud resolvatur, debet prius aliquo modo in illo contineri: Ponitur tandem *ipsumque est indivisibile*, subaudi in alia corpora specie diversa, tum, quia in materiam & formam dividi possunt, quae sunt res & substantiae, non tamen corpora: tum, quia in partes integrales dividi possunt, quae tamen sunt ejusdem rationis, tum denique, quia, si posset sic dividi, non esset primum Elementum, sed illa corpora, in quae resolveretur. His primae particulae quaestio satisfactum puto: pro secunda

Dico 2. Quatuor tantum dantur Elementa: videlicet, Ignis, Aer, Aqua & Terra. Haec est communis.

Probatum primò: Autoritate D.

Augustini Serm. 63. Diversi. c. 23. ubi ait: *Notissima sunt quatuor primordia, quibus corpus constat*, lib. 2. de Morib. Manich. c. 8. *Quatuor ipsae, quae in promptu sunt Elementa, quae dubitat prodigiis convenientiam.* Supponitque saepius D. Bernardus & licet communis sit, ratione tamen probatu difficilis est. Aliqui eam ex quatuor combinationibus primarum qualitatum probant; alii ex quaternario loco infra Caelum; verum unde constat, non posse fieri plures, aut pauciores primarum